

زهرة علوی

آرین آزموده

مقدمه

وقتی ویرایش هفتم سرعنوانهای موضوعی کتابخانه کنگره آمریکا منتشر شد در آن نوید داده شده بود که چون سرعنوانهای موضوعی به نوارهای کامپیوتر منتقل و ضبط شده است، ویرایشهای بعدی با فاصله کمتر و سریعتر منتشر خواهد شد. اکنون در پیشگفتار ویرایش هشتم می‌خوانیم که "کمبودهای فنی به زودی نشان داد که امید ما ناشی از سهل‌انگاری زیاده از حد مشکلات موجود

---

* اکثر مطالب این مقاله از مقدمه ویرایش هشتم سرعنوانهای موضوعی کتابخانه کنگره آمریکا اتخاذ شده است.

بوده است؛ بهر حال چاپ هشتم خیلی دیرتر از آنچه انتظار می رفت منتشر شد بطوریکه بین ویرایش هفتم و هشتم نه سال وقفه افتاد. بنابراین فهرستنویس می بایست برای انتخاب هر موضوع علاوه بر سرعنوانهای موضوعی لا اقل به ۹ مرجع دیگر نیز رجوع کند، و این در صورتی بود که کلیه درهم کردهای سالانه تغییرات و اضافات کنگره را در دست داشت، و الا اگر درهم کردهای سه ماهه و شش ماهه را نیز بحساب بیاوریم تعداد از این بیشتر خواهد شد.

در صفحه عنوان فهرست موضوعی کتابخانه کنگره تاریخ نشر ویرایش جدید را ۱۹۷۵ می خوانیم. ولی باید دانست که این کتاب واسط یا شاید اواخر سال ۱۹۷۶ به ایران رسید و حال آنکه بسیاری از کتابخانهها یکسال قبل از انتشار کتاب را سفارش داده بودند. این گرفتاری است که با اغلب کتابهایی که از آمریکا سفارش می شود و بخصوص انتشارات کتابخانه کنگره آمریکا داریم.

شمول

ویرایش هشتم فهرست سرعنوانهای موضوعی کتابخانه کنگره آمریکا شامل موضوعاتی است که (به استثناء چند مورد که بعداً ذکر خواهد شد) تا سال ۱۹۷۳ توسط کتابخانه کنگره ساخته و بکار گرفته شده است.

اضافات و تغییرات این فهرست از سال ۱۹۷۴ به بعد به صورت ضمیمه^ی فصلنامه و سرانجام درهم کردهای یکساله منتشر شده است و تا ویرایش بعدی نیز به همین ترتیب ادامه خواهد یافت. بدین ترتیب هم اکنون نیز با انتشار ویرایش هشتم اگر کلیه درهم کردهای سالانه منتشر و در اختیار فهرست نویس باشد، باز برای هر موضوع حداقل به چهار یا پنج مرجع باید رجوع کرد.

الگو:

از لحاظ الگو، این ویرایش همانند ویرایش قبلی است به استثنای چند

مورد زیر

- ۰۱ ویرایش هشتم به صورت د و جلدی چاپ شده است.
- ۰۲ موضوعهای فرعی درجه يك با يك خط تیره، درجه د و با د و خط تیره و درجه سه با سه خط تیره مشخص شده است، درحالیکه در ویرایش قبلی در تمام موارد يك خط تیره بکار می‌رفت و ارتباط بین موضوعات فرعی و موضوعهای فرعی درجه د و سه زیر موضوعهای فرعی ماقبل خود به وسیله تورفتگی مشخص می‌شدند. ویرایش هشتم از این جهت به مراتب واضح‌تر و استفاده از آن سهل‌تر از ویرایش هفتم است زیرا در ویرایش قبلی وقتی ستونها طولانی می‌شد چشم غالباً میزان تورفتگی‌ها را برای تشخیص درجه موضوعهای فرعی اشتباه می‌کرد، اکنون روابط موضوعهای فرعی با یکدیگر و با موضوع اصلی خود به وسیله خطوط تیره کاملاً مشخص و نمایان است.

مثلاً:

ویرایش هفتم

Education

- Finance
- Accounting

ویرایش هشتم

Education

- Finance
- Accounting

فرق ویرایش هفتم و هشتم

الف. ترتیب برگه آرائی

از آنجا که ترتیب برگه آرائی شناسه‌ها قابل انتقال به کامپیوتر نبود لذا در ویرایش هشتم قوانین الفبائی جدیدی که قابل استفاده برای کامپیوتر باشد بکار رفت. گرچه این روش هنوز در برگه آرائی برگه‌های کتابخانه کنگره آمریکا اعمال نشده است ولی آنچه بخش خدمات فنی کتابخانه کنگره با استفاده از

کامپیوتر منتشر می‌کند بر همین مبنا و روال است.

قوانین برگه آرائی جدید نیز از همان نظم منطقی که در برگه آرائی غیر مکانیزه کتابخانه کنگره به چشم می‌خورد برخوردار است ولی در ضمن از بسیاری جهات با شیوه قبلی متفاوت است چرا که شناسه‌ها کلمه به کلمه همانگونه که نوشته می‌شوند برگه آرائی شده‌اند. منظور از کلمه ترکیب يك یا چند حرف یا عدد است که با كمك فاصله یا علائم نقطه گذاری مهم نظیر خط تیره نمایانده می‌شوند.

تغییر دیگر آنست که ارقام در این ویرایش قبل از حروف الفبا قرار گرفته و نظم آنها بر حسب ارزش عددی آنهاست. بطور کلی قوانینی که در برگه آرائی فهرست سرعنوانهای موضوعی تاثیر گذاشته به قرار زیر است:

۱. اختصارات:

اختصارات، کوتاه نیست‌ها، حروف آغازین (Acronyms, initials) و نظایر آن در صورتیکه از نقطه گذاری درونی برخوردار نباشند مثل Dr., ALGOL, IBM به صورت يك کلمه کامل خوانده می‌شوند. حروف آغازین کلمات که به وسیله نقطه گذاری از هم جدا شده‌اند هر جزء به صورت يك کلمه محسوب شده و در جای الفبائی خود قبل از کلمات کامل قرار می‌گیرد. برای مثال به اختلاف برگه آرائی در ویرایش هفتم و هشتم توجه کنید.

ویرایش هفتم

ویرایش هشتم

C-coefficient
CCPM test
C.F. & I. clause
C.O.D. shipments
CTC system (Railroads)
Ca Gaba Indians
Cazcan Indians
Crystals

C-coefficient
C.F. & I. clause
C.O.D. shipments
Ca Gaba Indians
Cazcan Indians
CCPM test
Crystals
CTC system (Railroads)

کلمات "U.S." و "Gt. Brit" اکنون به صورت کامل در جای الفبائی

خودبرگه آرائی می‌شوند. ولی چنانچه در آخر سرعنوان موضوعی و برای تعیین محل جغرافیائی بیاید بهمان شکل خلاصه شده نوشته و در نتیجه برگه آرائی می‌شود. مثلا :

Great Britain - History

ولی

Independent Labour Party (Gt. Brit.)

۲. سرعنوانهای موضوعی همراه با کلمات یا عبارات توصیف کننده :

در ویرایش هشتم برخلاف ویرایش هفتم سرعنوانهای مقلوب قبلاً از سرعنوانهای موضوعی همراه با کلمات یا عبارات توصیف کننده قرار می‌گیرد. مثلا

ویرایش هفتم

ویرایش هشتم

Children
Children (International law)
Children (Roman law)
Children, Adopted
Children, Vagrant

Children
Children, Adopted
Children, Vagrant
Children (International law)
Children (Roman law)

۳. سرعنوانهای موضوعی با تقسیم تاریخی

در ویرایش هفتم دوره‌های تاریخی که در زیر نامها و یا بعضی از سرعنوانهای موضوعی آمده اکثراً به صورت حرفی و ترتیب و تقدم تاریخی برگه آرائی شده بود ولی از آنجائی که این روش قابل انطباق با کامپیوتر نبود لذا تمام اینگونه سرعنوانها در ویرایش جدید به شکل عددی مشخص و برگه آرائی شده‌اند. مثلا :

Rome - History - Aboriginal and early period

به صورت

Rome - History - To 510 B.C

تغییر یافته است.

به همین ترتیب کلیه تقسیمات فرعی تاریخی که از عباراتی مبتنی بر دوره آغاز تشکیل می‌شده است از ویرایش هشتم حذف شد و به جای آن تنها ارقامی

که دلالت بر خاتمه دوره دارند ذکر شده است.

France - History - Carolingians and early period to 987

که به صورت

France - History - to 987

تغییر یافته است.

در ویرایش هفتم از دو تقسیم فرعی تاریخی که با یک تاریخ شروع می‌شدند آنکه نقطه پایانش دیرتر بود و در نتیجه فاصله زمانی بیشتری را دربر می‌گرفت، در ابتدا برگه‌آرایی می‌شد. ولی اکنون که تنها از رقم استفاده می‌شود برگه - آرایی برحسب تاریخ به ترتیب از کوچک به بزرگ انجام می‌گیرد.

ویرایش هفتم

ویرایش هشتم

Gt. Brit - Hist.- To 1485

Great Britain - History - To 55B.C.

Gt. Brit - Hist.- To 1066

Great Britain - History - To 449

Gt. Brit - Hist.- To 449

Great Britain - History - To 1066

Gt. Brit - Hist.- To 55B.C.

Great Britain - History - To 1485

در هر سرعنوان موضوعی، عناصر تابعی که به دنبال خط تیره می‌آیند

به طریق زیر دسته بندی و مرتب می‌شوند:

الف. تقسیمات فرعی تاریخی

ب. تقسیمات شکلی و موضوعی

ج. تقسیمات جغرافیائی

که گروه الف معمولاً به ترتیب تقدم زمانی و گروه ب و ج به ترتیب الفبائی برگه آرایی می‌شوند. این روال و ارجحیت در تمام سطوح تقسیمات فرعی بکار رفته است.

ب. سرعنوان موضوعی موسیقی

اگرچه تعداد زیادی از سرعنوانهای موسیقی در ویرایش کنونی وجود دارد

ولی در آینده کتابخانه کنگره تعدادی از سرعنوانهای موسیقی را که با نام ابزار موسیقی همراه هستند حذف خواهد کرد. مثلا از فهرست کنونی Trios نگهداشته می شود ولی موضوعهای Brass trio ، Wind trio و نظایر آن حذف خواهد شد. بدیهی است که سرعنوان موضوعی اصلی دارای یادداشتی مبنی بر حذف و بکاربردن و دامنه موضوع خواهد بود. ویرایش هشتم همچنین حاوی تغییرات جزئی دیگر در مورد سرعنوانهای مربوط به موسیقی است که فعلا از توضیح آنها در این مختصر صرف نظر می شود.^۱

ج. سرعنوانهای حذف شده

در ویرایش جدید مثل ویرایش های قبلی گروه خاصی از سرعنوانها که غالب آنها اسامی خاص اند از فهرست حذف شده است ولی همانند ویرایش قبلی در هر مورد نمونه ای با تقسیمات فرعی لازم داده شده. در این ویرایش فهرست سرعنوانهای نمونه در قسمتی جداگانه چاپ شده است (ص. ۳ مقدمه ویرایش هشتم) گروههای اصلی سرعنوانهای حذف شده عبارتند از:

۱. نام افراد (بهرحال نام توماس آکیناس ، شکسپیر ، واگنر ، لینکلن ، واشینگتن و ناپلئون در فهرست به عنوان نمونه آمده تا تقسیمات فرعی زیرنام فلاسفه ، نویسندگان ، موسیقیدانان و

سیاستمداران را نشان دهد) و مطالعات فرنگی

۲. خانواده ها

۳. اسامی خدایان و شخصیت های افسانه ای

۴. تنالگانها (از قبیل موسسات دولتی و وابسته به آن ، سازمانهای

مذهبی ، انجمن ها ، موسسات یا شرکت ها)

۵. اسامی نواحی و مناطق

۶. اماکن باستانشناسی

۷. چهره های طبیعی (مثل خلیج ها ، دریاها ، دریاچه ها ، رودها

۱. برای مطالعه جزئیات به صفحه ۸ مقدمه ویرایش هشتم مراجعه کنید.

و کوهها .

۰۸ . تاسیسات ساختمانی (مثل پلها ، کانالها ، قصرها ، سدها —
و غیره)

۰۹ . نواحی شهری (مثل شاهراهها ، جادهها ، میادین و غیره)

۰۱۰ . اسامی پارکها ، جنگلها و غیره

۰۱۱ . نام بیشتر کتب مقدس و مقدسین

۰۱۲ . آثار هنری ، فیلمها و برنامههای تلویزیونی

۰۱۳ . ردهها و انواع گیاهان و حیوانات و ارجاع از نام عامیانه گیاه به
نام علمی آن

۰۱۴ . ترکیبات شیمیایی

د . ارجاعات نمونه برای سرعنوانهای خارج از فهرست

همانند ویرایش قبلی در فهرست سرعنوانهای موضوعی برای کلیه موضوعات

ارجاعات لازم پیش بینی و چاپ شده است (منظور x ، xx و sa. , see

است) . در ویرایش هشتم به منظور راهنمایی هرچه بیشتر فهرستنویسان

صورتی از ارجاعهای نمونه برای سرعنوانهایی که در فهرست سرعنوانهای موضوعی

کتابخانه کنگره چاپ نشده و در فوق به آنها اشاره شد گذاشته شده است .

کتابخانهها می توانند برای تهیه ارجاعات از این نمونه استفاده کنند . به مثال

زیرکه ارجاعهای مربوط به اماکن باستانشناسی است توجه کنید :

ARCHAEOLOGICAL SITES

Standard references:

[site name] site, [country]

xx [country] ¹—Antiquities

Excavations (Archaeology)—[country] ¹

[ethnic group, culture, period, etc., often with
subdivision "Antiquities"]

Tuilerie Cave, France

- x Grotte de la tuilerie, France
- xx Bronze age—France
- Caves—France
- Excavations (Archaeology)—France
- France—Antiquities
- Neolithic period—France

با الهام از نمونه^۴ فوق می‌توان در مورد ارجاعات فهرست موضوعی فارسی نیز بدین ترتیب عمل کرد :

تپه^۴ ژیان ، ایران

xx ایران - آثار باستانی

تپه‌ها - ایران

حفریها (باستانشناسی) - ایران

عصر حجر - ایران

عصر مفرغ - ایران

سرعنوانهای کلید

در مقدمه ویرایش هشتم فهرستی از سرعنوانهای کلید به عنوان الگو برای هر رشته آورده شده است تا فهرستنویسان با استفاده از تقسیمات فرعی ذیل هر عنوان بتوانند سرعنوان مورد نظر خود را به تقسیمهای فرعی و فرعی تر تقسیم بندی کنند. مثلاً در رشته‌های هنری شکسپیر (ادبیات) و واگنر (موسیقی دان) به منزله کلید داده شده است. (رجوع کنید به صفحه ۴۱ مقدمه ویرایش هشتم)

ه. تقسیمات فرعی

برای خاص کردن موضوع همانند ویرایش قبلی تدابیری اتخاذ شده است و آن بکاربردن تقسیمات فرعی استاندارد است. در این قسمت تغییرات مختصری داده شده و تقسیمات فرعی زیر بکار می‌رود :

۱. تقسیمات فرعی موضوعی

۲. تقسیمات فرعی شکلی

۳. تقسیمات فرعی زمانی

۴. تقسیمات فرعی مکانی

فهرست جداگانه‌ای از موضوعهائی که می‌توان زیر نام کشورها، مناطق و شهرها بکاربرد نیز، داده شده است (برای اطلاع بیشتر به صفحه پانزده مقدمه مراجعه شود)

و. طرز استفاده از تقسیمات فرعی عام

برای بکاربردن تقسیمات فرعی عام در ویرایش هشتم تدابیری اتخاذ شده است که اندکی با ویرایش قبلی متفاوت است. در این ویرایش کلیه تقسیمات فرعی که به وسیله کتابخانه کنگره مورد استفاده قرار می‌گیرد نیامده بلکه سعی شده مهمترین و قابل استفاده ترین آنها به صورت فهرستی جداگانه در ابتدای جلد اول چاپ شود. در این فهرست تقریباً هر تقسیم فرعی بایک دستورالعمل کلی همراه است. رابطه و کاربرد هر تقسیم فرعی با موضوع مرتبط آن نشان داده شده است و بدین ترتیب فهرست نویس را در بکاربردن صحیح این تقسیمات فرعی تا حد و زیادی راهنمایی می‌نماید. در بعضی موارد چنانچه احتیاج به بکاربردن دو موضوع باشد نیز دستورالعمل‌های صریح و دقیقی داده است. در گذشته چون تعریف دقیق و جامعی از تقسیمات فرعی و نحوه بکاربردن آنها وجود نداشت لذا ممکن بود این تقسیمات به طرق گوناگونی در کتابخانه‌ها متفاوت مورد استفاده قرار گیرد. اما اکنون امکان یکدستی و یکسانی و اعمال صحیح تقسیمات فرعی در کلیه کتابخانه‌ها به مراتب افزایش یافته است.

از آنجا که تقسیمات فرعی عام بطور کامل در این متن نیامده است لذا استفاده کنند باید از فهرست تقسیمات فرعی که در مقدمه (صفحه ۲۹) آمده است اطلاع داشته باشد و همواره برای اخص کردن موضوع مورد نظر بدان

ضوابط انتخاب تقسیمات فرعی عام به قرار زیر است:

۱. تقسیمات فرعی که قابل اعمال به بیشتر از یک یا چند موضوع باشد در این فهرست گنجانیده شده ولی چنانچه صرفاً قابل اعمال به یک موضوع بوده در این فهرست نیامده بلکه در متن اصلی زیر سرعنوان ذیربط در محل الفبائی خود آمده است.
  ۲. تقسیمات فرعی که زیر موضوعات نمونه نظیر جنگها، قوای نظامی، اشخاص، دانشگاهها، کلیساها و آثار مقدس و غیره در متن آمده دیگر در لیست تقسیمات فرعی تکرار نشده است.
  ۳. تقسیمات فرعی که بندرت مورد استفاده قرار می گیرند در این فهرست گنجانیده نشده است.
  ۴. کلیه تقسیمات فرعی که با نام محل در رابطه هستند بدین توجه به میزان استفاده آنها در این فهرست ذکر شده است.
  ۵. هر کجا که تقسیمات فرعی عام با تقسیمات فرعی که صرفاً خاص یک موضوع بخصوص است مشابه باشد اجباراً در این فهرست گنجانیده شده تا اختلاف کاربرد آن ها از هم متمایز شود.
- باید توجه داشت که دستورالعمل فوق در عمل از سال ۱۹۷۴ بکار رفته است ولی به علت کمی وقت و عدم تجربه کافی در این زمینه بخصوص ممکن است گاهی متن اصلی فهرست با دستورالعمل فهرست تقسیمات فرعی مغایر باشد که در این صورت اصلاح خواهد شد.

سرعنوان موضوعی برای ادبیات کودکان

در پائیز سال ۱۹۶۵ کتابخانه کنگره برنامه برگه‌های توصیفی (Annotated Card Program =AC) را آغاز کرد. هدف از این برنامه بوجود آوردن یک فهرست موضوعی صحیح و دقیق برای ادبیات کودکان بود تا

بدین وسیله دستیابی موضوعی این گونه مواد را آسان تر سازد، و این صرفاً از طریق بکاربردن آزادانه تر فهرست سرعنوانهای موضوعی کنگره و جدول استاندارد که در این دو جلد آمده است امکان پذیر بود. در مورد برخی از سرعنوانهای موضوعی لازم بود تغییراتی به منظور ساده تر کردن آنها انجام شود. گاهی هم برای سهولت دستیابی به مواد لازم بود موضوعهای جدیدی به فهرست اضافه شود. پس از این اقدامات معلوم شد که تعداد ۳۰۹ سرعنوان موضوعی برای ادبیات کودکان بوجود آمده است. از آنجا که این سرعنوانها از جهاتی از نظام کلی سرعنوانهای موضوعی کنگره پیروی نمی کرد قرار شد بطور جداگانه در ابتدای متن چاپ شود. بهرحال فهرست برنامه کارتهای توصیفی (AC) فهرستی است جدا از فهرست کتابخانه کنگره آمریکا و بنا براین هر دو در ارتباط با یکدیگر روی برگهها بکار می روند. (در روی برگههای کنگره سرعنوانهای موضوعی ادبیات کودکان داخل قلاب قرار گرفته اند.)

نمونه کارت

Illustrated dictionary for school & home. Prepared in consultation with leading educators and child-guidance authorities. Illustrated by David Nockels. New York, Grosset & Dunlap (1972). 125 p., col. illus. 29 cm. \$4.95.
 SUMMARY: Words are defined by an illustration and by a sentence describing the activities depicted.
 1. Picture dictionaries, English—Juvenile literature. I. Picture dictionaries. I. Nockels, David, illus.
 PE1829.I4 428'.1 76-146767
 ISBN 0-448-02818-0 MARC

در مقدمه ویرایش هشتم موارد تبیین سرعنوانهای موضوعی ادبیات کودکان با سرعنوانهای موضوعی اصلی کتابخانه کنگره شرح شده است. اضافات و تغییرات سرعنوانهای موضوعی ادبیات کودکان مرتباً در فهرست "اضافات و تغییرات" کتابخانه کنگره که بطور سه ماهه و سالانه منتشر می شود چاپ می گردد.